

Margarita ienāca savā kabinetā, varbūt pavisam mazlietiņ par stingru piecērtot durvis, un pie galda smagi atslīga krēslā. Labi, ka šodien bija ceturtdiena, drīz nedēļas beigas. Trako ritmu, kas pēdējā laikā bija uzsākts, vairs nevarēja izturēt. Skolotājas, santehniķi, tāmes, atļaujas un visbeidzot – skolēni... Tas viss bija viņas ikdiena, it kā pierasta un zināma, tomēr reizēm tik nomācoša.

Vajadzēja uzvārit kafiju, vislabāk to būtu palūgt izdarīt kancelejas vadītājai Ilzītei, taču šorīt abas bija apmaiņiņūšas visai skarbām piezīmēm, un tagad vairs negribējās strīdēties ne ar vienu. Margarita cēlās atkal kājās un devās pie kafijas automāta. Jā, Ilzīte... Vai tad nu ģimnāzijas direktorei vispār vajadzētu domāt par šo viduvējo ierēdni? Tomēr domas kā neaicināti viesi nāca galvā un apmetās tur uz palikšanu. Šī – jāsaka, galīgi nekāda! – Ilzīte bija atļāvusies pateikt, ka Margarita ir iedomīga un pārāk ļauna pret saviem darbiniekiem, skolēniem un vispār – pret visiem.

Margarita? Ļauna? Viņa, kura caurām dienām to vien dara kā spodrina skolas godu, kura neļauj skolēniem kāpt uz galvas un cenšas, lai parasta ģimnāzija iegūtu Valsts ģimnāzijas statusu? Tas nebija taisnīgi, viņasprāt. Jā, patiesi, – ja palaidīsies, tad visādi var būt, bet direktores amats prasa stingrību un nepiekāpību. Tieši tāda arī Margarita ir – stingra un nepiekāpīga, par

spīti visiem nelabvējiem. Skumjākais, ka Ilzītes un Margaritas saķeršanos dzirdēja arī ģeogrāfijas skolotāja un vecmodīgā, bet skolēnu cienītā latviešu valodas skolotāja. Un abas klusēja! Neviena vārda direktores aizstāvībai, nekāda atbalsta! Protams, bābisku izbļautišanos kancelejā Margarita nebūtu pieļāvusi, tomēr minimālu izpratni no kolēģiem reizēm gribas sajust. Kur nu!

Sieviete nopūtās un ielēja sev kafiju. Karstais, dedziņošais dzēriens atslābināja, kaut gan teorētiski būtu paredzēts mundrumam. Nekas, viņa spēj būt pietiekami demokrātiska un, nekrītot panikā, uzklusīt arī tādus nepelnīti niknus *uzbraucienus*. Gan vēl Ilzīte nāks viņu lūgties – vai nu mazums vajadzību? Tad Margarita atgādinās šo dienu... Nē, ne jau nikni, bet ar ledainu smaidu un indīgu sarkasmu, jo pārāk nopietni saķildoties ar viņu nebūtu gudri. Ilzīte zināmā mērā ir tikpat kā viņas personiskā sekretāre – tātad direktorei jābūt gudrākai un viltīgākai.

Vajadzēja pārslēgties uz citām domām. Trešajā stāvā šogad jānomaina logi, vasarā celtnieki nepaspēja visu izdarīt. Pašlaik ir oktobris, ārā ir silts un jauks, bet, kas zina... Ja darbi ievēlkas un sākas lietus un vēji? Tad neizbēgami būs vecāku protesti un sašutums, ka bērni salst, ka rodas bīstamība kādam delverim izkrist pa izņemtā loga aili, un tā joprojām. Mulķīgi! Trešajā stāvā mācās vidusskolēni; tiem nu vajadzētu saprast, ka pa augšējā stāva logu kārstīties ir bīstami. Vai to kādam varēs iestāstīt? Varēja gluži labi iztēloties, kādi raksti parādīsies vietējā presē. Viss jāatrisina viņai vienai, itin kā sievietes spēkos būtu aptvert visas tehniskās lietas. Turpretī skolas saimnieks, vīrietis labākajos gados, spēja tikai piekritoši māt ar galvu vienmēr, kad Margarita lika kaut ko

izpildīt. Nekādas iniciatīvas vai radošu ideju! Nekā. Viss jāizlemj vienai sievietei.

Pie durvīm bikli pieklauvēja. Ienāca pavāre.

– Jukumsones kundze, vai drīkstu? – viņa apvaicājās.

– Jā, protams! – atteica Margarita un tūlit nodomāja, ka pavārei ir bail no viņas. Kāpēc gan?

– Atvainojiet, ka traucēju, – sieviete iesāka, – es nezināju, kad esat brīva. Šēfpavāre sūtīja mani pie jums. Man vajadzētu pāris brīvdienu.

– Kas tad nu noticis? Mīļotais kāmītis nomiris? – Margarita apjauta, ka ir pārāk skarba, bet pateikto atpakaļ paņemt nevarēja.

– Man... Ēēē... Man ir ļoti slima vecmamma. Faktiski viņa ir kā mamma, mani uzaudzināja. Viņai ir insults. Vismaz pirmās dienas vajadzētu palikt klāt pie viņas, palīdzēt.

– Ko tad nu insulta slimniekam daudz var palīdzēt – gulēt kā blūķis. Vai tad slimnīcā medmāsu un sanitāru trūkst? Man nav, ko ielikt tavā vietā, štati ir samazināti līdz pēdējam. Varbūt pēdējo gadu mums ir pašiem savi pavāri, drīzumā brauks firma, kas atvedīs gatavus ēdienus un sadalīs.

– Man vajag tikai pāris dieniņu... Lai vecmamma jūt, ka nav pamesta viena.

– Viņai tagad ir vienalga, tici man! Vai tad pēc darba nevari aiziet uz slimnīcu?

– Vakaros nav neviena ārsta uz vietas. Turklāt man pašai vajag apzināties, ka esmu darijusi visu, ko varēju, bet mājās nav, kas pieskata bērnus. Pa dienu viņi ir bērnudārzā, bet pēc darba es nevaru viņus atstāt vienus.

– Visas tavas problēmas rodas no tā, ka nemāki sakārtot savu dzīvi. Kā vispār var nonākt līdz tādām

stāvoklim, ka vienai jāaudzina mazi bērni, jāpieskata slimnieki un kas tik vēl ne? Tad jau nav brīnums, ka neatliek laika darbam.

– Tikai trīs dienas. – Pavāritei sasarka vaigi un acis saskrēja asaras. – Lūdzu!

– Ja nu vienīgi uz tava rēķina. Nedomā, ka varu maksāt par dienām, kad neesi darbā. Noformē pie Ilzītes bezalgas atvaļinājumu. Atceries – ne ilgāk par trim dienām, un man vēl jāsarunā, kas tevi aizvietos.

Pavāre mēmi palocija galvu un, neko neatbildējusi, izslidēja pa durvīm. Margarita pavirpināja pirkstos pildspalvu ar novada simboliku. Ārprāts, kāds haoss valda cilvēku dzīvē! Viņai ik dienu nācās uzklausīt lūgumus, iebildumus, pretenzijas, lai gan vispār negribētos pat zināt, ko dara kādas tur pavāres vecmamma. Vai skolas direktorei ir jābūt auklei visiem? Gan skolotājiem, gan skolēniem, gan personālam un vecākiem. Noriebies. Bet ko viņai īsti gribētos vietā? Laikam aizbēgt no visiem...

Pēkšņi Margarita atcerējās, ka vēl nav aizgājusi nobārt desmito “B” klasi pēc viņu audzinātājas lūguma. Skolēni nezin kāpēc negribēja braukt klases ekskursijā. Vai tam kāds spēj noticēt? Agrāk, kad viņa pati bija skolniece, ekskursijas bija svēta lieta. Tagadējie skolēni ir pavisam citādi.

Margarita piecēlās, lai automātiski uztaisītu sev vēl vienu kafijas tasi, taču, tiklīdz sajuta tās smaržu, saprata, ka kafiju nemaz vairs negribas. Vajadzēja braukt mājās. Tomēr arī uz mājām negribējās.

Jukumsoni dzīvoja lepmi uz kopējā kaimiņu fona. Vīra vecāku mājas, neatkarības atjaunošanas laikos atgūtas, kopā ar zemi bija liela saimniecība. Vīramāte, sīksta un darbīga sieva, neatlaidās, iekams nebija izgājusi visas iestādes, tiesas ieskaitot, un beidzot varēja atsākt saimniekot senču zemē. Tagad Vilis Jukumsons bija vērā ņemams zemnieks. Margaritas vīrs un divu meitu tēvs. Vīramāte, kaut saimnieka godu atvēlēja Vilim, tomēr bija galvenā noteicēja šajā mājā un saimniecībā, viss te notika pēc viņas prāta.

Bet Margarita pati? Viņa savos *piecdesmit ar mazu astīti* vairs nesaprata, ko vēlas, ko ne. Saimniekošana tā noteikti nebija. Skolā viņa bija direktore, vērā ņemama persona visa novada mērogā, turpretī te, “Jukumos”, sieviete bija gājēja. Kalpone. Pelnrušķīte. Melnstrād-niece bez darba līguma un algas.

Ja uz notiekošo skatījās filozofiski, nebija nemaz tik slikti – dzīve bija izdevusies. Naudas netrūka, meitas izaugušas – pašas savā dzīvē –, sociālais statuss abiem laulātajiem bija augsts, Vilis pat bija novada deputāts. Un tomēr filozofēšana nelīdzēja – Margarita pati savās mājās jutās nomākta. Viņa skaidri zināja, ko, mājās ienākot, viņai sacīs vīramāte, ko vakarā, pārguris pēc dienas darbiem, noburkšķēs vīrs...

– Esi jau mājās? – vīramāte Anna pavaicāja, it kā Margarita nebūtu skaidri redzama.

– Jā, – sieviete automātiski atbildēja, lai gan gribējās atcirst: “Nē, manis te nav!”

– Ilgi atkal biji prom. Kartupeļi jāšķiro, nav laika apkārt daudzities.

– Iešu, tikai vispirms apēdišu kādu sviestmaizi, – Margarita paklausīgi kā maza meitene atbildēja.

– Skolā nevari paēst? Dīvaini gan. Vai neaizmirsi noskaidrot, kā vari tos pašus kartupeļus pārdot skolas ēdnīcai? Citi dārzeni arī ir tirgojami, pati zini.

– Mamma, tas nemaz nav tik vienkārši, – uzrunātā novaidējās, – jums tikai tā liekas. Skolai jāriko cenu aptauja; es nevaru tā vienkārši – pati no sevis nopirkt kartupeļus.

– Tieši pretēji – viss ir vienkārši, pašiem nevajag sarežģīt, – vecā Jukumsone sāka aizsvilties. – Nevienš neko neuzdriktēsies direktorei teikt – tas skaidrs. Ko pa kaktiem ķekšas sačukstas, tajā nav jāklusās. Sapro-tams, cenu nevajag uzskrūvēt mākoņos, lai revīzijas nepiesienas, bet tas ir noiets visam gadam, it kā tu nezinātu! Tagad jābrauc uz tirgu, jāmeklē, kur notirgot veikalos, – viena vienīga benzīna nodedzināšana. Ja tu būtu gudrāka, varētu vēl kādai citai skolai pa blatu piedāvāt. Bet nē – tu jau mani neklausīsi!

– Pa blatu? – Margarita nopūtās. – Mamma, jūs joprojām domājat kā padomju laikos. Kādi tagad vairs blati? Tagad gandrīz visās skolās bērnus ēdina nolīgtas firmas, un tās pašas atrod piegādātājus, visu atved gatavu, skolā vairs tikai sadala porcijas.

– Tu mani nemāci! Mājās neesi nekāda direktoriene! Skolā vari visus dirīgēt, ja viņi tev ļaujas. It kā tagad kas notiktu citādi, bez pazišanās – jāsmejas! Ja Vilim kursa biedrs nesēdētu tajā lauku dienestā, viņš neko nezinātu par atbalsta projektiem: kurā laikā jāpaspēj iesniegt, kam jāiesmērē pie izskatīšanas. Ja bankā nestrādātu māšicas vīrs, kredīts būtu uz daudz lielākiem procentiem vai vispār to neiedotu. Tu esi kā no

mākoņiem nokritis, Marga! Tev to skolu vajag pamest un sākt nopietni darboties saimniecībā kopā ar vīru. Tāpat tava alga tāds kaķa šķaudiens vien ir! Redz, meitenēm nevajadzētu braukt uz ārzemēm dzīvot; tagad droši vien savus mazbērnus nemaz neredzēsi biežāk kā reizi gadā. Un, kas zina – varbūt i' sarunāties ar viņiem nemācēsi.

Margarita nopūtās un cēlās, lai ietu pārgērbties. Sarunas ar vīramāti kārtējo reizi iebrauca purvā. Kad valodas atkal griezās uz to, ka vedeklas algotais darbs skolā ir tikai vaļasprieks un izklaide, sieviete parasti diskusijās neielaidās, bet gāja prom. Lai paliek neapēstā sviestmaize, viņa labāk pasaudzēs savus nervus! Sirds tāpat šad un tad pastreikoja, vīramātes pātari uzdzina nevajadzīgu stresu.

Pārgērbusies un uzvilkusi gumijas cimodus, Margarita izgāja pagalmā un devās uz jaunuzcelto kartupeļu pagrabu. Pa dienu tajā darbojās strādnieki, bet tagad viņa būs viena pati, un tas likās vairāk nekā patīkami. Ja visu dienu jāatrodas troksnī, ņudzeklī un vēl mājās jāklaušās nemitīgā vīrenes prātošana, – tas ir nepanesami. Pati Anna Jukumsone palika, gatavojot mīļajam dēlam kārtīgas, sātīgas un neveselīgas vakariņas. Tas viņai bija viens no pašsacerētajiem svētajiem baušļiem – pabarot vīrieti tā, lai viņš pēc tam, kunkstēdams no pārēšanās, aizmigtu pie televizora. Vārīti kartupeļi, bieza, tumīga miltu mērce un karbonādes – tikai tas Annas domās bija piemērots ēdiens fizisku darbu strādājošam vīrišķim.

Pagalmā Margarita ievilka degunā jau krietni rudnīgo gaisu. Smaržoja pēc dīzeļdegvielas un nedaudz arī pēc kritušām lapām. “Jukumos” nekas nebija tā, kā sievietei būtu gribējies, agrāk domājot par lauku sētu

un savu māju. Margarita kādreiz, kad tika runāts par īpašuma atgūšanu, sapņoja, ka laukos viņai būs daudz dažādu puķu trauku, vēlams, vecās vāzēs, grozos un pat nokalpojušās mutes bļodās. Dārzā būs šūpuļkrēsls, kur viņa, satinusies segā, skatīsies saulrietu un malkos tēju. Viņi abi ar Vili, krēslos šūpodamies, klusām tērzētu un apspriestu dienas notikumus. Pie kājām glaustos kaķis... Kaut kur pie mājas violetās liesmās ziedētu miķeliši... Saprotams, savos sapņos sieviete bijusi pārāk idilliska un apgarota, tomēr reālajā dzīvē no tā visa nebija ne miņas. "Jukumi" bija tikai un vienīgi ražošanas teritorija. Sakārtota un iespaidīga, protams. Peļņu nesoša. Bet nekādas puķu dobes, izņemot vienu, nelielu, pie pašas mājas, kuru Margarita bija izkarojusi sīvā cīņā, pagalmu negreznoja. Kādas nu vēl senatnīgās vāzes un puķu grozi? Par šūpošanos krēslos saulrietā vispār varēja pat nesapņot, tā bija utopija. Laukos un neko nedarīt? Viramāte Anna ne tādēļ bija atguvusi senču īpašumu, lai vedekla dīki laiskotos krēslā ar tējas tasi rokās. "Jukumiem" vajadzēja atgūt seno zemnieku sētas slavu un vēl krietni pārspēt to. Vienīgā atkāpe nerimstošo darbu gūzmā bija Viļa vārdadiena, ko drīkstēja nosvinēt ar vērienu. Maija beigās lielākā daļa steidzamo dārza un lauka darbu bija apdarīti, tad Anna atļāva ballēties. Bet vairāk gan ne.

Kartupeļu pagraba durvis vērās klusi, un Margaritu apņēma aromāts, kas sastopams tikai rudenī nesen novāktu tupeņu glabātavās, – silta, rosinoša un auglīga zemes smarža. Patiesībā sievietei zemes darbi patika, tikai ne jau tādā apjomā. Viņa gribētu sev pāris dobjū ar sīpoliem, vienu rindiņu ar dillēm, otru – ar burkāniem un trešo – ar gurķiem. Mazmazitiņu siltumnīciņu ar

desmit tomātu un diviem vai trim paprikas stādiem. Tā, lai dārza darbi nes prieku un dod pašaudzētā gardumu... Dzīvē viss bija citādi – kartupeļi auga vairākos hektāros, tāpat gurķi, burkāni un citi dārzeņi. Plēves siltumnīcas stiepās cita citai līdzās nepārskatāmās rindās. Agrs gurķis vai tomāts te, šajās mājās, nebija brīnums, vien peļņas avots. Un tie arī garšoja pēc vienkārša lielražošanas gurķa vai tomāta, nekā citādi. Nekādu brīnumu.

Margarita iededza gaismu – mazāko apgaismojumu, ko drikstēja, lai lieki netērētu elektrību, un iekārtojās pie kastēm. Lielie, vidējie, sīkie... Rokas ierasti uzsāka sen zināmu rituālu. Tomēr domas klīda pavisam nepārskatāmās tālēs. Kāpēc viņas dzīvē viss bija citādi, nekā viņa jebkad būtu iedomājusies un gribējusi?

Darbs? Skolā viņai patika un reizē nepatika. Direktorei uzkrāts pārāk daudz, atbildība ir nesamērojami liela. Kādreiz, mācoties svešvalodu fakultātē, viņa grasījās kļūt par vācu valodas skolotāju, nekādas citas iespējas tālaika studentiem nespīdēja. Ārzemju braucieni vai tulkotāja darbs bija tīrā fantastika. Tomēr, kad radās iespēja pakāpties amatā par skolas direktori, Margarita nenobijās. Bet darbs nesniedza gandarījumu vairāk kā pienākums, ko viņa var un prot izpildīt. Skolā vismaz viņa bija kaut kas – direktore Margarita Jukumsone.

Mājas? Tajās visbiežāk pat negribējās atgriezties, kur nu vēl saukt tās par mājām – šī vārda istajā nozīmē. Sieviete nekad nekur nevarēja justies viena, pabūt pati ar sevi, ja vien neskaita šos brīžus kartupeļu pagrabā. Viss, ko viņa darija un kur gāja, tika izvētīts un uzmanīts, nereti Anna netaupīja arī savus komentārus. Pat darbs ar cimdiem, kurus, rokas saudzējama, atļāvās lietot vedekla, bija izlaidība vīramātes acīs. Ģimene? Vilis bija

tik aizņemts, tik tāls un klāt neesošs, dažkārt nepelnīti skarbs, ka reizēm viņa aizdomājās – vai tā vēl ir ģimene? Meitas viena pēc otras aizbrauca mācīties uz Angliju, sāka strādāt un tur arī palika. Taisnība vīramātei ir – vai ar kādreizējiem mazbērniem Margarita varēs parunāties? Vai prātis? Jāsāk apgūt angļu valoda jau savlaicīgi...

Viss viņas dzīvē bija citādi, nekā agrāk izdomāts un iecerēts. Pēdējie divdesmit gadi viņas dzīvi izmainījuši visā pilnībā. Kad no šaurā divistabnieka skolotāja un būvinženieris ar abām pusaugu meitām pārcēlās uz vīramātes atkaroto lauku māju, viss sākumā likās citādi. Būs brīvība un svaigs gaiss! Vismaz tā vajadzēja būt... Margarita nopūtās. Ko nu vairs? Jāšķiro kartupeļi. Lielie... Vidējie... Sīkie...

* * *

Desmitās klases audzinātāja jau gaidīja. Jā, bija jāaižiet, jārunā ar skolēniem. Lai gan to darīt nebija ne mazākās vēlēšanās, Margarita ies. Audzinātāja bikli cilpoja nopakaļ.

– Margarita, jūs nevarat nemaz iedomāties to nekauņību! Viņiem neinteresējot! Es pūlos, meklēju izdevīgākus variantus ar transportu, atlaides biļetēm, bet viņi nemaz netaisās braukt. Jums noteikti ar viņiem vajag parunāt – kas tā par lietu, ka nevienam neko vairs nevajag?

– Lauma, tu nu gan varēji tikt ar savu klasi galā pati! Vēl divi gadi priekšā līdz izlaidumam. Ja tagad viņi tev kāpj uz galvas... Kas būs vēlāk?

– Jā, bet... – Un audzinātāja sasarkusi apklusā.

Desmitā "B" trokšņoja, kā vienmēr. Ieraugot direktores stāvu, jezga mazliet pierima. Laikam taču direktori skolēni respektē, viņa pati nodomāja.

– Labdien! – Margarita nostājās klases priekšā un nevilšus saraustīja žaketes stūrus.

– L-a-a-a-bdien! – skolēni stiepti novilka.

– Es atnācu pie jums, lai pavaicātu – kāds ir iemesls kolektīvam atteikumam braukt ekskursijā uz muzeju un visām pārējām vietām, ko skolotāja jums sarūpējusi.

– Mums... Mēs... – atskanēja daudz balsīgi un nekonkrēti čuksti.

– Nešvikstiet pa kaktiem! Celieties kājās un stāstiet pa vienam! Katrs personīgi par sevi. Nu, kur palikusi drosme? Sāksim tepat ar pirmo solu. Meitenes, lūdzu! Es klausos.

– Ēēē... – Saminstinājusies kājās piecēlās neuzkrītoša, slaida meitene. Margarita neatcerējās viņas vārdu. Nuja, pirmajos solos sēdošās parasti ir šādas ne ar ko neievērojamas pelēkās peles. – Nu, man personīgi jābrauc pie ārsta.

– Dikti slimā esi, vai? Neizskatās. Vaigi zied kā rozes. Ārsta vizīti vienmēr var pārcelt, vajag paņemt rokā mobilo telefonu un uzgriezt numuriņu. Tik vienkārši. Būs vien jābrauc, saulīt. Nākamā!

– Mani neinteresē vēstures stundas un viss, kas saistīts ar to, – negaidīti splinīgi paziņoja pelēkās peles blakussēdētāja.

– Ak šitā gan! Bet ģimnāziju pabeigt gan laikam interesē? Redz, stundu sarakstā ir arī vēsture – gribi to vai ne. Nu, kurš nākamais?

– Skolotāja mums par vēlu pateica, man jāiet uz mūziķeni. – Kājās pieslējās pasīks puisēlis, kuru Margarita šad un tad bija ievērojusi skolas muzikālajos pasākumos.

– Tu kā topošais Bēthovens esi tik talantīgs, ka viens izlaists mēģinājums neko ļaunu nenodarīs. Patrenēsies mājās lieku reizi, dzīvokļa kaimiņi par to tikai priecāsies, vai ne? Ja pareizi atceros, mūzikas skola ir papildu slo-dze, nevis pamatizglītība. Tātad – no skolas brīvajā laikā.

– Es nevaru tikt uz skolu tik agri un mājās vēlu, jo nevar zināt, cikos atbrauksim. Es braucu no laukiem, un autobuss nekursē tik bieži, – samulsusi nomurmināja izstīdzējusi zaļace adītā kājā.

– Vai tad vecāki vai kaimiņi ar auto uz darbu pilsētā nebrauc?

– Nē.

– Savādi. Vai tad viņi nekur nestrādā? Ko tad jūs ēdat? Nu labi, atnes man uz kabinetu savu autobusu sarakstu; ja konstatēsim, ka tiešām neviena autobusa tajā laikā nav, tu varēsi nebraukt. Izdarišu vienīgo izņēmumu. Nākamais!

– Es braukšu! Man nepiesienieties! – attrauc kāds zeņķis. – Ekskursijās ir jautri, ietusēsīm.

– Nu vismaz vienam no jums ir kāda mazā, pelēkā šūniņa. Bet ar tusēšanu nesāciet! Es no skolotājas prasīšu siku atskaiti par katru no jums. Gan par piedalīša-nos, gan uzvedību.

– Nu bāc! Viss prieks vējā!

– Papriecāšies paredzētās programmas ietvaros. Vēsture ir iedvesmojoša. Nu, klausos tālāk!

– Man nav liekas naudas, – kājās piecēlās uzrunātā meitene un negribīgi noteica.

– Cik tad tā ekskursija dārga? Nieki vien. Vai nevar no gada sākuma pa latam atlikt, lai šādās reizēs ir, ar ko samaksāt?

– Man ir tikai mamma, un viņa ir bez darba.

– Es negribu klausīties šīs sociālās problēmas kā atrunas. Ja reiz meitu palaida ģimnāzijā, tad jārēķinās ar zināmiem izdevumiem. Vidējā izglītība sen vairs nav obligāta, atceries? Saprotu, ka cilvēkiem nav līdzekļu, bet var iet strādāt, papildus mācīties vakarskolā un tam līdzīgi. Ja reiz šī izvēle ir izdarīta par labu ģimnāzijai, tad acīmredzot ir doma studēt un nauda tāpat būs vajadzīga. Vecākiem ar to jāsamierinās. Ir jāmacās rēķināt, taupīt un kombinēt. Tāda ir šo laiku realitāte. Ja nevari piedalīties mācību pasākumos, tad – lūdzu! – ceļš uz vakarskolu ir vaļā.

Meitene sasarkusi apsēdās. Margarita pamanīja, ka uzrunātā jau šņaukājas. Ja viņa te sāks raudāt, tad pusaudzū reakciju nevar paredzēt. Varbūt izcelsies protesta vētra vai tieši pretēji – pārējie desmitklasnieki sāks zoboties par meiteni. Bija jāņem vadība savās rokās, un direktore Jukumsone turpināja, vērstoties pie skolēniem.

– Tātad esmu uzklausījusi jūsu samocītās versijas. Ne visas, protams, bet pieļauju, ka tūlīt tās ar variācijām sāks otro apli. Esmu pārliecināta un uzstāju, ka visai klasei bez izņēmumiem obligāti jābrauc jūsu audzinātājas izplānotajā mācību ekskursijā. Kā jau teicu – brauciens ir obligāts visiem. Atrunas par naudu neiztur kritiku, jo es labi redzu, kā jūs starpbrīžos ēdat čipsus, pirktus tuvējā veikalā, un dzerat gāzētos dzērienus. Tas viss izmaksā dārgāk nekā pusdienas skolas ēdnīcā. Tātad kabatas naudas jums ir pietiekami. Ietaupiet, neiztērējiet visu, mācieties saimnieciski dzīvot! Es nemaz nerunāju par pīpmaņiem pie skolas mežiņā... Tās drēbes, kas jums vairumam mugurā, nereti ir dārgākas, nekā par darbu jūsu skolotāji saņem algas dienā, tāpēc nevajag aizbildināties ar nabadzību. Visi pārējie nebraukšanas iemesli ir

aiz matiem pievilkti, tāpēc nestāstiet man par slimiem kaķīšiem un neatliekamiem darbiem mājās. Īsi sakot – tie, kuri nebrauks izglītojošajā mācību – es uzsveru: mācību! – ekskursijā, nesaņems apmierinošu atzīmi vēsturē un, iespējams, arī uzvedībā. Kā jūs labi saprotat, ģimnāzijā, kura cīnās par Valsts ģimnāzijas statusu, nesekmīgajiem nav vietas...

– Bet... – kāds vārgi mēģina iebilst.

– Vairs nekādu “bet” nebūs. Šis ir mans galavārds. Vienīgais izņēmums ir atrašanās slimnīcā un attiecīga medicīniskā izziņa. Meitenei, kurai problēmas ar autobusu, noruna par ierašanos ar sarakstu pie manis paliek spēkā. Vai skaidrs?

– Ska-a-a-aidrs... – klase bez entuziasma nočukstēja.

Desmitās “B” audzinātāja Lauma apmierināti māja ar galvu pie katra Margaritas izteiktā vārda. Ar acs kaktiņu direktore manija, ka par naudas nebūšanu sūdzējusies meitene šņukst, nolikusi galvu uz elkoņiem. Nekas, dzīve ir skarba, lai mācās grozīties, vēlāk noderēs. Margarita apgriezās, lai ietu, bet audzinātāja nomurmināja klusu “paldies!”. Tas labi. Kādreiz viņas atbalsts var noderēt, un Lauma jutisies direktorei pateicību parādā. Nevienš nedrīkst saukt skolas vadītāju par iedomīgu un ļaunu, kā todien izteicās kancelejas vadītāja.

Šodien vēl bija daudz darba – jāsaģatavo atskaites, ziņojums skolotāju semināram un jābrauc mājās *skaiņā* parunāties ar vecāko meitu. Varēja to izdarīt arī skolā, bet Margaritai patika ieslēgt kameru un mikrofonu, sarunās jūtoties kā klātienē. Turklāt Anglijā ir cits pulksteņa rādījums, Alise noteikti vēl ir darbā.